

NOTISER

Lena Palmqvist: *Landsbygdens folkliga byggnadsskick*. Studier till kulturmiljöprogram för Sverige. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 1998. 101 s., ill. ISBN 91-7209-120-7.

Landsbygdens folkliga byggnadsskick är tänkt att utgöra en enkel och grundläggande kunskapsöversikt. I det stora hela är detta en ambition som lyckas, även om det är ett problem att författaren försöker spänna över inte bara själva byggnadsskicket utan också såväl forskningshistorik som nuvarande forskningsläge. Det blir lite väl många trådar för bokens knappa hundra sidor och det blir svårt att för sitt inre föreställa sig en given läsargrupp för boken som helhet. De delar som behandlar landsbygdens byggnadsskick utgör en utmärkt introduktion, framför allt för läsare som inte tidigare haft beröring med fältet men som snabbt vill skaffa sig en grund att stå på. Däremot verkar de delar som behandlar forskningshistorik och forskningsläge vara skrivna i första hand för kåren av byggnadsantikvarier runt om på landets museer, alltså personer med en gedigen förståelse. Här blir bokens stora poäng att relativisera innebörden i begrepp som "kulturhistoriskt värdefull" och andra liknande svepande formuleringar. Palmqvist gör här en utmärkt insats för att lyfta fram betydelsen av den äldre byggnadshistoriska forskningen. Inte minst är det en bra poäng att framhålla de numera nästan glömda influenserna från Sigurd Erixons typologiseringar av hus och gårdar. Även om såväl kunskapsmål som resultat har kritiserats på ganska bred front, lever själva kategoriseringarna kvar också när Palmqvist redovisar landsbygdensbebyggelsen. Därmed blir en av den museala byggnads- och bebyggelseforskningens svaga punkter tydlig, nämligen den styvmoderliga behandlingen av 1900-talets, och framför allt efterkrigstidens, bebyggelse. Detta blir slående i hennes genomgång av länsmuseernas sätt att behandla bebyggelsen i de stora inventeringar som gjordes från slutet av 1960-talet och framåt. Här finns en stark fokusering på den förindustriella bebyggelsen, vilket naturligtvis får

konsekvenser när inventeringarna också läggs till grund för museernas aktiva bevarandearbete.

Byggnads- och bebyggelseforskning är ett sant tvärvetenskapligt fält och även om framställningen har en tonvikt på det etnologiska perspektivet, ger boken en bra överblick över områdets bredd. En av bokens stora förtjänster är att den diskuterar hur bevarandearbetet bedrivits vid landets museer. Här finns en översiktlig redovisning för övergången från en fokusering på enskilda byggnader och monument till ett intresse för bebyggelsemiljöer och kulturlandskap. Denna förändring sammanföll och var delvis ett resultat av kulturmiljövårdens regionalisering. Inte minst drevs denna utveckling på av företrädare för län som saknade de mer traditionella och givna monumenten och där intresset istället fokuserades på den mindre anslående allmogebebyggelsen. Detta, tillsammans med ett allmänt ökat intresse för ekologi, omvandlade stora delar av den byggnadsantikvariska verksamheten i riktning mot vård av kulturlandskap. Samtidigt är merparten av de direkta kontakterna med allmänheten fortfarande knutna till de enskilda byggnaderna. På så sätt återspeglar bokens bredd också bredden i den praktiska verksamheten.

Kjell Hansen, Uppsala

Olle Andersson: *Den sista rajden. Samer berättar om livet förr*. Jamtli förlag, Östersund 2000. 109 s., ill. ISBN 91-7948-162-0.

I boken *Den sista rajden* presenterar Olle Andersson ett urval intervjuer med äldre samer från Jämtland och Härjedalen. Intervjuerna är ett resultat av ett omfattande dokumentationsarbete som 1979 inleddes vid Jämtlands läns museum. Under 1980-talet intervjuade en samisk dokumentationsgrupp äldre samer från alla samebyar i Jämtlands län, som själva hade upplevt livet som rennomader. Ett stort antal minnen och skildringar från denna svunna tid samlades in och dokumenterades för eftervärlden. I boken presenteras nu en del av dessa berättelser för en vidare läsekrets.